Вх. № Н0-05-06-130/01.09.2014 г.

До Научното жури

назначено със Заповед на Директора на ИДП при БАН
№ РД-09-58/30.06.2014 г.
за провеждане на конкурс, обявен в ДВ.бр.38/07.05.2014 г.,
за заемане на академичната длъжност „доцент“
по Международно частно право
в област на висше образование шифър 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление шифър 3.6. Право

Р Е Ц Е Н З И Я

От д-р Николай Натов
Професор по международно частно право в Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“

Член на Научното жури в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ по Международно частно право (ш.3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление ш. 3.6. Право), обявен за нуждите на Института за държавата и правото при Българска академия на науките, с кандидат **д-р Александър Любенов Корнезов**

Уважаеми членове на Научното жури,

С горната заповед съм назначен за външен член на Научното жури по този конкурс. На първото заседание на Научното жури, проведено на 16.07.2014 г. съм определен за рецензент по конкурса. В указания със Заповедта срок представям на Вашето внимание рецензията си.

1. За конкурса

Решението за конкурса е обнародвано в ДВ.бр.38/07.05.2014 г. Конкурсът е обявен за нуждите на Института за държавата и правото при БАН в област на висше образование шифър 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление шифър 3.6. Право, Международно частно право.

2. Общи сведения за кандидата

В конкурса участва един кандидат – Александър Любенов Корнезов, д-р по право. Кандидатът е роден на 28.07.1978 г. в Ямбол. Завършил е езикова гимназия с английски и френски езици. Висшето си образование е завършил в СУ „Св. Кл. Охридски“, Юридически факултет с квалификация юрист. Специализирал е в Колежа на Европа, Брюж, Белгия. През 2005-2008 г. е бил докторант по МЧП в ИДП при БАН и е защитил е докторска дисертация на тема „Преюдициалното производство пред Съда на ЕО“. Професионалният му опит включва работа като адвокат в Брюкселската адвокатска кантора Van Bael & Bellis в направление Право на ЕС и международно право (2004-2007 г.), и Съда на ЕС в Люксембург, където д-р Корнезов е референдер (2007 г. досега). Преподавателският му опит включва: хоноруван преподавател в ЮФ на УНСС (2009-2013 г.) по дисциплината „Процесуално право на ЕС“ за специалност „Право“, V курс; хоноруван преподавател в ЮФ на СУ „Св. Кл. Охридски“ (2010-2013 г.) по дисциплината „Производство пред Съда на ЕС“ за магистърска програма „Частни отношения с презгранични последици в ЕС“, специалност „Международни отношения“; гост-лектор в Университетите на Кеймбридж и Единбург – Обединено Кралство, Лювен – Белгия, Варшава – Полша. Д-р Корнезов е учредител и член на Управителния съвет на Българската асоциация за европейско право; член на Съвета на директорите на FIDE (Fédération internationale de droit européen); член на European Law Institute; отговорен редактор на сп. "Европейски правен преглед".

3. Авторски материали, с които д-р Корнезов участва в конкурса.

За конкурса кандидатът е представил: **монография** (хабилитационен труд) – един брой на тема „ОТГОВОРНОСТ НА ДЪРЖАВАТА ЗА НАРУШАВАНЕ НА ПРАВОТО НА ЕС“, С., Сиела, 2012 г., 597 стр.; **статии: 1)** "Достъпът до правосъдие в ЕС на лица и организации, предполагаемо свързани с тероризма", сп. "Съвременно право", кн. 2, 2009 г., **2)** „Спиране на производството на основание отправено по друго дело преюдициално запитване“, сп. „Европейски правен преглед“, том III, 2012 г., **3)** „Shaping the New Architecture of the EU System of Judicial Remedies“, European Law Review, vol. 39 (2014), no. 2, p. 251-263, **4)** „Res Judicata of National Judgments Incompatible with EU Law: Time for a Major Rethink?“, Common Market Law Review, vol. 51 (2014), p. 809-842.

4. Оценка на монографията „ОТГОВОРНОСТ НА ДЪРЖАВАТА ЗА НАРУШАВАНЕ НА ПРАВОТО НА ЕС“.

Монографията е първото цялостно изследване в българската литература, посветено на отговорността на държавата за нарушаване на Правото на

Европейския съюз. В нея се представят и анализират критично производствата и различните средства за защита и санкциониране на неизпълнението от държава-членка на задълженията й, произтичащи от Договорите.

Структурно монографията е разделена на три части, които в логическа последователност анализират пълно и изчерпателно както преките производства за установяване и санкциониране на неизпълнението (чл. 258 – 260 ДФЕС), така и косвените средства за защита срещу него. Първата част, посветена на състава на нарушението, е своеобразно въведение в темата и третира основополагащи конституционни въпроси на правото на ЕС като неговите източници, характерните белези на противоправното деяние, видовете субекти на нарушението, както и т. нар. „особени“ състави на нарушението. Тук авторът поставя и тезата си, че „без лоялно изпълнение на задълженията на държавите-членки европейската интеграция би била немислима.“ Във втората част, която е съставена от три раздела, се анализира производството за установяване на неизпълнение на задълженията на държава-членка по чл. 258 и 259 ДФЕС, особените производства и специалното съдебно-изпълнително производство по чл. 260 ДФЕС. В тази част се изследват в пълнота всички теоретични и практически аспекти на споменатите производства, и по-специално техния характер, страни, фази на производството (досъдебна и съдебна), тежестта на доказване, защитата на държавата-членка ответник, специалните съдебни производства (в областта на държавните помощи, сближаването на законодателствата, обществените поръчки, националната сигурност и при несъобщаване на мерките за транспониране на директива), особените несъдебни производства (при тежко и продължаващо нарушение на ценностите на Съюза, както и при прекомерен дефицит), правните последици на съдебното решение, както и възможността за налагане на глоба на държавите-членки. Третата част на монографията е посветена на алтернативните или косвени средства за защита срещу нарушения на Правото на ЕС, извършени от държавите-членки, необходимостта от които средства е обоснована от пределите на преките производства. Тук са разгледани различните правни способи за защита, с които разполагат физическите и юридически лица в производствата пред националните съдилища – интересна и неизследвана през призмата на Международното частно право материя. Изяснени са някои от основополагащите парадигми в Правото на ЕС, като например предимството на Правото на ЕС пред противоречащото му национално право, директния ефект на разпоредбите от Правото на ЕС и отговорността на държавата-членка за вредите, причинени от нарушаване на Правото на ЕС. В тази част са разгледани и други по-непознати, но особено важни и оригинални алтернативни способи за защита като например редът и условията за допускане на

привременна защита (материя с непосредствено значение за МЧП), задължението за възстановяване на недължимо платеното (също материя на МЧП), отмяната на влезли в сила актове (административни и съдебни), противоречащи на Правото на ЕС, както и извънсъдебните способи за защита като правото на петиция до Европейския парламент и механизмите Solvit и EU Pilot.

Сред важните и актуални теми, предмет на изследването, се открояват ролята на Европейската комисия, Европейския парламент и най-вече на субектите на частното право в установяването и санкционирането на нарушенията, извършени от държавата-членка; въпросът за ангажирането на отговорността на държавата-членка при нарушаване на Правото на ЕС от страна на националния законодател или на националната съдебна власт; пределите на компетентността на Съда на ЕС и редът за установяване и санкциониране на това нарушение и приложимите съдопроизводствени правила, включително достъпът до материалите по делото в досъдебната и съдебната фаза на производството, силата на пресъдено нещо и силата на тълкувано нещо на съдебните решения, постановени в производството по чл. 258-259 ДФЕС, както и действието им във времето, и пр.

В монографията се анализират и редица неизследвани в българската и чуждата правна литература проблеми, което очертава приносните моменти на труда.

Преди да се спра на конкретните приноси бих искал да откроя новия подход на автора при изследване на частноправни и процесуални отношения с презгранични последици, а именно – засягане на правната сфера на субекти на частното право вследствие нарушения на правото на ЕС от държава-членка и защита на тези субекти пред правораздавателни органи (на държави-членки или Съда на ЕС), както и когато нарушението е осъществено от частноправни субекти, контролирани пряко или непряко от държава-членка. Авторът уточнява презграничните последици, изразяващи се в участие в отношението на субекти с обичайно местопребиваване, местоживеене или националност на една държава-членка, чиято правна сфера е засегната от нарушение на правото на ЕС от друга държава-членка. От такъв ъгъл споменатите отношения и последиците от нарушението се анализират за пръв път, и това само по себе си е принос на книгата за теорията и практиката на МЧП.

По-нататък в графата „приноси“ следва да се посочи анализът на т. нар. „особени“ състави на нарушението в контекста на производството по чл. 258-259 ДФЕС (стр. 73-96); проблемите при изчисляване на глобите, наложени от Съда на Европейския съюз в производството по чл. 260 ДФЕС

(стр. 344-356); задължението за служебно позоваване на Правото на ЕС и приложението му в българския административен и граждански процес (стр. 409-421) – това е особено актуално в контекста на процесуалния дял на българското МЧП; несъответствието на Закона за отговорността на държавата и общините за вреди с изискванията на Правото на ЕС (стр. 494-500); въпросът за силата на пресъдено нещо на противоречащ на Правото на ЕС акт на национален съд на държава-членка (стр. 500-519), както и възможността за отмяна на окончателни административни актове и влезли в сила съдебни актове, постановени в противоречие с Правото на ЕС (стр. 519-531).

Трябва да се оцени положително и това, че изследването се базира на актуалната юриспруденция на Съда на ЕС като в основата на научния и практически анализ са повече от 600 съдебни решения, най-важните от които са представени подробно под формата на ***case studies*** с цел да илюстрира практическото приложение на защитаваните тези. В труда също са взети предвид достиженията на българската и чуждата правна литература в изследваната сфера.

С ясен и точен език, без излишно многословие, с плавно и логично преминаване от една тема към друга авторът е постигнал стилно, стегнато и лесно четимо изложение. Аргументите за доказване на научно-изследователската теза са ясни и убедителни. Цитиранията са добросъвестно извършени, а научната полемика е в рамките на академизма и колегиалността.

Към монографията могат да се отправят някои критични бележки и препоръки – авторът е допуснал смесване на автономията на волята със свободата на договаряне, а тези институти имат ясна разграничителна линия в МЧП. Трудът би спечелил, ако авторът бе ползвал и някои класически разработки на доктрината на Международното частно право.

5. <u>Оценка на другите трудове, представени за конкурса.</u>

"Достъпът до правосъдие в ЕС на лица и организации, предполагаемо свързани с тероризма", сп. "Съвременно право", кн. 2, 2009 г. – статията е посветена на един аспект на дебата относно правата на човека и мерките за борба с тероризма. Авторът поставя въпроса дали антитерористичните мерки са „имунизирани“ от съдебен контрол? Отговорът се търси в правопорядъка на ООН и в правото на ЕС. Разглеждат се няколко ключови съдебни дела в тази материя и се прави критичен анализ на приложимите разпоредби. В заключението авторът достига до извода, че Съдът на ЕО е утвърдил достъпа до правосъдие като

основополагащ принцип на правото на ЕС, който не може да бъде ограничаван дори в контекста на борбата с теротирзма. Това е така, защото достъпът до правосъдие е част от самия постамент на Европейската правова общност, чийто гарант е Съдът на ЕО. Липсва ли достъпът, няма да я има и правовата общност.

„Спиране на производството на основание отправено по друго дело преюдициално запитване", сп. „Европейски правен преглед", том III, 2012 г. – в статията авторът изхожда от ясното правило, че преди да сезира Съда на ЕС, националният съд на държавата-членка трябва да изяснил делото от фактическа и правна страна, вкл. да е дал отговор на въпроса за приложимото право, така че последният елемент, необходим на националния съд за решаване на делото трябва да бъде преюдициалното заключение на Съда на ЕС. Разгледана е практиката на българските съдилища по отправяне на преюдициално запитване. Авторът аргументирано критикува подхода за посочване на чл.631 от ГПК като основание за спиране на производството. Той правилно уточнява, че основанието за спиране на производството е чл.23 от Статута на Съда на ЕС, който е част от първичното право на ЕС, което се прилага пряко и не е необходимо „транспониране" във вътрешния правопорядък на държавите-членки, каквото всъщност е извършено у нас със създаването на чл.631 ГПК. Дори да не съществуваше този член на ГПК, производството пак трябва да се спре по реда на чл.23 от Статута на Съда на ЕС, защото – както правилно отбелязва авторът, чл.631 ГПК не създава сам по себе си процесуални правила. Тази позиция на автора заслужава подкрепа, тъй като е в съответствие с основополагащи принципи на правопорядъка на ЕС. Корнезов констатира противоречивостта на българската практика по въпроса за спиране на производството на основание отправено по друго дело преюдициално запитване относно приложимия по първото дело закон. Изводът му е, че в такава хипотеза български съд следва да може да спре производството по реда на чл.229, ал.1, т.4 и 6 ГПК, като в тези случаи определението за спиране на производството подлежи на обжалване.

„Shaping the New Architecture of the EU System of Judicial Remedies", European Law Review, vol. 39 (2014), no. 2, p. 251-263. В статията авторът разглежда въпроса доколко след Договора от Лисабон са запълнени празнотите в европейската система за правна защита на личността. Идводите за направени на база анализ на делото Inuit (C-583/11 P) [2014]. Разгледана е фактическата ситуация, решението на Общия съд, обжалването, мотивите към него и становището на Генералния адвокат Kokott. Авторът коментира Решението на Grand Chamber и повдигнатите въпроси относно понятието „regulatory act", бъдещето на т.нар. „Plaumann

test“ и въпроса за пълнотата на системата от седства за правна защита в ЕС след Договора от Лисабон. Заключението на Корнезов е, че непълнотите от времето преди Лисабон са съзнателно запълнени по два успоредни начина. От една страна, чрез включването на нов трети абзац в чл.264, ал.4 ДФЕС, позволяващ на всяко физическо или юридическо лице да заведе иск срещу подзаконови актове, които го засягат пряко и които не включват мерки за изпълнение; и от друга – чрез новия чл.19, ал.1 ДЕС (втори абзац), задължаващ държавите-членки да установяват правните средства, необходими за осигуряването на ефективна правна защита в областите, обхванати от правото на Съюза. Препоръката на автора във втората насока е държавите-членки наистина да създадат така необходимите национални средства за защита, които ефективно да гарантират спазването на Правото на ЕС наред с гаранциите за това, давани от Съда на ЕС.

„Res Judicata of National Judgments Incompatible with EU Law: Time for a Major Rethink?“, Common Market Law Review, vol. 51 (2014), p. 809-842. В тази статия авторът навлиза в анализ на един от фундаменталните постулати на процесуалното право – силата на пресъдено нещо, в светлината на действието на Правото на ЕС по отношение на съдебни решения, постановени в държавите-членки. Какво ще стане, ако решението е в противоречие с Правото на ЕС, но вече е влязло в сила в държавата-членка, чийто съд го е постановил? За да отговори, Корнезов последователно анализира различията между обхвата на силата на пресъдено нещо и преразглеждането на делото; влиянието на Правото на ЕС върху националните разпоредби в държавите-членки относно обхвата на силата на пресъдено нещо; влиянието на Правото на ЕС върху националните разпоредби в държавите-членки относно преразглеждане на делото. Анализът е подкрепен с разглеждане на богата национална практика, както и практика на Съда на ЕС. В заключение авторът достига до правилния извод, че силата на пресъдено нещо вече не гарантира „сигурно пристанище“ за решения на съдилища на държави-членки, които са в нарушение на правото на ЕС. С други думи, силата на пресъдено нещо в светлината на императивното изискване за спазване на Правото на ЕС вече не може да се разглежда като абсолютен принцип. Всъщност, вярно отчита авторът, тя никога не е била абсолютен принцип. Правото означава справедливост, а да се запази на всяка цена лошото съдебно решение е всичко друго, но не и справедливост. Към това няма какво да се добави.

6. <u>Преподавателска дейност</u>

Д-р Корнезов е бил хоноруван преподавател в ЮФ на УНСС (2009-2013 г.) по дисциплината „Процесуално право на ЕС“ за специалност „Право“, V курс; хоноруван преподавател в ЮФ на СУ „Св. Кл. Охридски“ (2010-2013

г.) по дисциплината „Производство пред Съда на ЕС“ за магистърска програма „Частни отношения с презгранични последици в ЕС“, специалност „Международни отношения“; гост-лектор в Университетите на Кеймбридж и Единбург – Обединено Кралство, Лювен – Белгия, Варшава – Полша. Изпълнени са условията на чл.24, ал.2, „б“ от Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ).

Заключение

Изразявам категоричната си убеденост, че трудовете на д-р Александър Любенов Корнезов, представени в този конкурс, са написани на високо научно и научно-практическо ниво, и отговарят на изискванията на чл.24, ал.1, т.3 ЗРАСРБ. Кандидатът отговаря на изискванията на чл.24, ал.1, т.1 и 2 „б“, и ал.3 ЗРАСРБ. Поради това ще подкрепя с положително гласуване в уважаемото Научно жури кандидатурата на д-р Александър Любенов Корнезов за заемане на академичната длъжност „доцент“ по Международно частно право в област на висше образование шифър 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление шифър 3.6. Право, в Института за държавата и правото при Българска академия на науките.

София, 30 август 2014 г.

.....

Проф. д-р Николай Натов